

Andrzej F. Dziuba

"Przesłanie społeczno-moralne Jana Pawła II do Polaków : materiały do wykładów z katolickiej nauki społecznej", Wiesław Łużyński, Toruń 2008 : [recenzja]

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 17/1, 289-291

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

jest zawsze znakiem dynamiki i żywotności Zakonu. Jednak w tym względzie Zakon mocno przestrzega swym zasad prawnych oraz tradycji.

Szczególnie ważnym tekstem są krótkie refleksje Fra Matthew Festing, aktualnego Wielkiego Mistrza. Jego bowiem autorytet oraz przesłanie skierowane do całego Zakonu są szczególnie wiążące i nakreślają pewne linie życia oraz działania. Trzeba jednocześnie przyznać, że Wielki Mistrz jest w tych kwestiach szczególnie kompetentny. Widać w jego zaangażowaniu dużą determinację, a jednocześnie i nadzieję pozytywnych owoców ku pomyślnej przyszłości całego Zakonu.

Bp Andrzej F. Dziuba

Ks. Wiesław Ł u ż y ń s k i, *Przesłanie społeczno-moralne Jana Pawła II do Polaków*. Materiały do wykładów z katolickiej nauki społecznej. Toruńskie Wydawnictwo Diecezjalne. Toruń 2008, ss. 198.

Szczególnie wrażliwą sferą życia ludzi w wymiarze osobowym oraz społecznym czy wspólnotowym są relacje społeczno-moralne. Stanowią one bardzo ważny wyraz wzajemnych odniesień międzyludzkich, i to w różnych płaszczyznach, a przecież każdy człowiek wręcz ze swej natury jest postrzegany jako istota społeczna (np. Arystoteles). Zatem ta kategoria zasad, pytań czy wątpliwości pozostanie zawsze aktualna i bardzo interesująca. Oczywiście tutaj jawi się wielość propozycji, sugestii czy odpowiedzi.

Kościół zawsze był blisko człowieka w całej swej wrażliwości na jego znamiona ziemskiego pielgrzymowania oraz wielorakość odniesień. Przecież Jan Paweł II wyraźnie wskazywał, że człowiek jest drogą Kościoła, a to jest jedno z fundamentalnych opinii Kościoła w jego posłudze ewangelizacyjnej. Jakże drogi te są bogate i wielorakie w swym zróżnicowaniu i propozycjach. Zawsze chodzi o tego samego człowieka, stworzonego i odkupionego oraz odpowiedzialnego za miejsce swego życia.

Ks. dr Wiesław Łużyński, pracownik naukowy Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, przedstawił studium przesłania społeczno-moralnego Jana Pawła II skierowanego do Polaków. Jest specjalistą w zakresie socjologii religii i autorem licznych artykułów oraz studiów z tej problematyki.

Książkę otwiera słowo Jana Pawła II, wygłoszone w Kielcach (s. 5). Następnie podano spis treści w języku polskim (s. 7-9) i angielskim (s. 10-12) oraz wykaz skrótów (s. 13). Treściwo wprowadza wstęp (s. 15-19). Zasadniczy korpus podzielono na 13 szczegółowych bloków tematycznych.

Dla choćby schematycznego ukazania wiodących idei podjętych przez Autora warto przywołać tytuły poszczególnych rozdziałów: 1. „Kościół w życiu narodu” (s. 21-38); 2. „Zagadnienia antropologiczne” (s. 39-50); 3. „Wartości w życiu społecznym” (s. 51-66); 4. „Zasady społeczne” (s. 67-79); 5. „Moralność w życiu narodu” (s. 80-88);

6. „Rodzina” (s. 89-97); 7. „Wspólnota Kościoła” (s. 98-105); 8. „Państwo – Kościół” (s. 106-113); 9. „Życie polityczne” (s. 114-126); 10. „Życie gospodarcze” (s. 127-139); 11. „Życie kulturowe” (s. 140-148); 12. „Europa” (s.149-156); 13. „Ekologia” (s. 157-164). Trzeciowi książkę zamyka zakończenie (s. 165-175)

Dodano jeszcze bibliografię, która podzielona została na trzy bloki: I. Nauczanie Jana Pawła II do Polaków; II. Dokumenty nauczania społecznego Kościoła; III. Literatura (s. 176-192). W ramach nauczania Jana Pawła II wyróżniono homilie, przemówienia i inne wypowiedzi papieskie. Natomiast encykliki i adhortacje zamieszczono w ramach dokumentów nauczania społecznego Kościoła. Czy to słuszny zabieg? Cennym uzupełnieniem jest streszczenie w języku angielskim (s. 193-198).

Wydaje się, że ten schematyczny przegląd treści już przybliży bogactwo prezentowanej książki. Mimo, że książka ta ma znamiona podręcznika czy materiału pomocniczego do wykładów, co nawet podkreśla podtytuł, to jednak jest cennym materiałem podającym wiele ogólnych treści. Oczywiście, oczekiwana zawsze są większe, ale trzeba cenić podstawy i budowanie fundamentów..

Przytoczony przegląd treści już w swym ogólnym zarysie tytułów ukazuje bogactwo klasycznej problematyki podpadającej pod tę grupę zagadnień związanych z nauczaniem społecznym Kościoła. Zatem są tutaj uwagi o polityce, gospodarce i kulturze. Dobrze, że wskazano także na takie tematy jak Europa, ekologia czy rodzina. Są to współcześnie szczególnie nośne tematy i niejednokrotnie budzące duże emocje. Wydaje się, jak stwierdza sam autor, że „zaprezentowane zagadnienia wydają się kluczowe w nauczaniu społecznym-moralnym Jana Pawła II do Polaków” (s. 19).

Ważnym jest ukierunkowanie opracowania na bogate przesłanie Jana Pawła II. „Nie wolno tego dziedzictwa zapomnieć” – przypomina autor (s. 16). Wydaje się, że to dziedzictwo jest jednocześnie szczególnie żywym zobowiązaniem. Zapewne książka ta może być w tym dziele znaczącą i jednocześnie twórczą pomocą. „Może ona również stworzyć możliwość rzetelnego studium tego nauczania oraz zachęcić do praktycznej realizacji ważnych wskazań Ojca Świętego” (s. 16).

Trzeba zwrócić uwagę na interesującą systematykę materiału i klarowność prowadzonego dyskursu badawczego oraz prezentacyjnego. Prezentowana praca „może ona stanowić pomoc do wykładów z katolickiej nauki społecznej dzięki zaprezentowaniu najważniejszych kwestii, jakie papież podejmował w swym nauczaniu do Polaków” (s. 16). Ten charakter pomocniczy nie jest bynajmniej mankamentem, ale zaplanowanym przedsięwzięciem formalnym, zwłaszcza ze względu na przeznaczenie tego opracowania.

Szkoda, że nie wybrzmiała w postaci oddzielnego punktu problematyka Polonii, emigracji i rodaków żyjących poza granicami. Ile w sumie było spotkań papieskich z tymi środowiskami. W nauczaniu Jana Pawła II to była znakomita szkoła patriotyzmu i polskości, choć jednocześnie z wyraźną papieską świadomością, iż jest ona pasterczem Kościoła powszechnego. Zresztą *de facto* sam był jednym z Polaków mieszkających poza granicami. Oczywiście, w przemówieniach do Polonii podejmował także

liczne tematy dotyczące ogólnych problemów społeczno-moralnych. Także problematyka narodu, jawi się przy różnych kwestiach, ale pytanie czy to wystarczy, aby dobrze rozeznac nauczanie Jana Pawła II, które ma niezwykle więzy z nauczaniem kard. Stefana Wyszyńskiego. Trudno tutaj nie zapytać także o solidarność, pojętą jako cnota społeczna.

Ważnym pozytywnym elementem całej narracji jest dość obfite odwoływanie się do papieskiego nauczania, a także przytaczanie autentycznych jego tekstów. Zresztą sam autor wyraźnie wskazuje: „Oddajemy głos papieżowi, by jeszcze raz w naszej pamięci zabrzmiał jego proroczy, przyjazny głos” (s. 17). Dobrze, że te odwołania umiejętnie wskazano w przypisach, a także są i stosunkowo liczne przywołania w tekście. To spotkanie z autentycznym przekazem papieskim ma swoją szczególną wartość, zwłaszcza mając na względzie adresatów tego studium.

Książka napisana jest klarownym i stosunkowo jasnym językiem. Ułatwia to lekturę i wręcz zachęca do niej także osoby jeszcze nie rozeznanne w pełni z językiem typowym dla tego tematu oraz typu dyskursu. W elementach formalnych znalazły się m.in. brak w skrótach: DNSK (s. 188-189). W niektórych pozycjach występują braki czy niedokładności pełnego opisu bibliograficznego (s. 187, 189, 190, 191). Brak niektórych pozycji występujących w przypisach w bibliografii (s. 83). Podano także błędny rocznik „L'Osservatore Romano” (s. 188).

Kwestia doboru bibliograficznego jest do pewnego stopnia osobistą decyzją autora. Wydaje się jednak, że w literaturze zabrakło niektórych pozycji, np. A. Olędzki, *Przesłanie Jana Pawła II do Polaków. Pielgrzymki do Polski (1979-1999)*. Olsztyn 2002; W. Zagrodzki, *Człowiek drogą Kościoła. Jan Paweł II w Polsce*. Kraków 2002.

Prezentowana książka stawia liczne pytania tak co do przeszłości, a więc do czasów pontyfikatu Jana Pawła II ale także w stosunku do teraźniejszości, a więc swojej owocności papieskiego świadectwa i przepowiadania. Jak można sądzić, jeszcze więcej kwestii odnosi się do przyszłości, nawet jeśli nie są one wprost tak sformułowane. To jest bowiem ciągle żywe i aktualne nauczanie. Być może tak należy szukać także ciągle aktualnych wskazań ku przyszłości Polski i Polaków. „Dlatego, jak słusznie stwierdza autor, do papieskiego nauczania należy ciągle powracać, studiować je i stosować w codziennym życiu” (s. 15)

Bp Andrzej F. Dziuba

Andrzej T a r c z y ń s k i, *Podbój imperiów Inków i Azteków*. Bellona. Warszawa 2009. ss. 367.

W każdym człowieku zakodowane jest pragnienie odkrywania, poszerzania swej wiedzy w płaszczyźnie geograficznej. Nie jest jednak tylko pragnienie czysto teoretyczne ale z realnym realizowaniem tych pragnień. Czasem jest to bardzo prozaiczne